

Ilmastopaneelin asiantuntijalausunto Maa- ja metsätalousministeriön muistioon koskien EU:n komission antamaa tiedonantoa uudesta vuoteen 2030 ulottuvasta EU:n metsästrategiasta 16.7.2021 (COM(2021) 572 final). 8.10.2021

Suomen Ilmastopaneeli

Ilmastopanelistit Heli Peltola, Jyri Seppälä, Timo Vesala, Markku Ollikainen, tiedesihteeri Matti Sihvonen

Maa- ja metsätalousministeriö (MMM) julkaisi 17.9.2021 muistion, jossa se esitti Suomen kannan Euroopan komission tiedonantoon EU:n uudesta vuoteen 2030 ulottuvasta metsästrategiasta. Metsästrategia on osa Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa, joka tähtää ilmastoneutraaliin talouteen ja kestäväan kasvuun EU:ssa.

EU:n uusi metsästrategia pyrkii vastaamaan metsiä koskeviin haasteisiin, liittyen ilmastomuutoksen metsävaikutuksiin, tuholaisiin, saasteisiin, tauteihin, metsäpaloihin, ja lisääntyneisiin hakkuisiin. Uusi EU:n metsästrategia ulottuu vuoteen 2030 saakka ja on liitetty osaksi Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa sekä EU:n biodiversiteettistrategiaa 2030. Strategiassa huomioidaan metsien keskeinen ja moniulotteinen rooli, sekä koko metsäperusteisen arvoketjun merkitys kestävän ja ilmastoneutraalin talouden kannalta vuoteen 2050 mennessä. Strategian ehdotetut sitoumukset ja toimet liittyvät olennaisesti ilmastolain määrittämään EU-tavoitteeseen vähentää kasvihuonekaasuja 55% vuoteen 2030 mennessä. Strategia pyrkii myös edistämään EU-alueen metsien kasvua, monimuotoisuutta, terveyttä ja sopeutumiskykyä ilmastomuutokseen. Strategiassa pyritään huomioimaan mahdollisimman paljon kiertotalouden periaatteita sekä materiaalien ja tuotteiden kykyä korvata fossiilisia ja prosessiperäisiä materiaaleja ja tuotteita. Strategiassa painotetaan tarvetta varmistaa, että lisääntyneissä hakkuissa korjatun puun määrä pysyy ekologisen kestävyysrajoissa. MMM:n mukaan strategian linjaukset tukevat Suomen hallitusohjelman ja hallituksen kestävyystiekartan tavoitteita erityisesti ekologisen kestävyysrajoista. Sen sijaan kestävyysrajojen taloudelliset ja sosiaaliset ulottuvuudet olisivat kaivanneet vielä tasapainoisempaa lähestymistä strategiassa.

Yleiset huomiot

1. Puupohjainen biotalous

- Strategiassa korostetaan, että puupohjaisen biotalouden tulisi olla linjassa kestävän kehityksen sekä vuosien 2030 ja 2050 ilmastotavoitteiden kanssa. Myös MMM toteaa, että Ilmastomuutoksen hillinnän kannalta on tarpeen kehittää puupohjaisia tuotteita, huomioiden niiden elinkaari ja korvaushyödyt. MMM korostaa muistiossaan myös muita puutuotteiden hyötyjä, esim. uusiutuvan energian tuotannossa. Strategiassa sen sijaan todetaan, että viimeaikaisten tutkimusten valossa on epätodennäköistä, että lisääntyneiden hakkuiden myötä lisääntyneet puutuotteiden hiilivarastot ja fossiilisten materiaalien ja energian korvaamisesta mahdollisesti saatavat korvaushyödyt kompensoisivat niiden aiheuttamaa metsän hiilinielun ja -varaston pienenemistä verrattuna alhaisempiin hakkuumääriin vuoteen 2050 mennessä. Ilmastopaneeli yhtyy tähän strategian näkemykseen.
- Ilmastopaneeli pitää hyvänä asiana, että strategiassa tuodaan esiin riski, että hakkuiden lisääminen voi vähentää hiilinielua. Ilmastopaneeli pitää tärkeänä, että puun energia- ja materiaalikäytön ilmastovaikutuksia arvioidaan yhdessä metsän hiilivaraston muutosten kanssa.

2. Puun käyttö kierrätettäviin ja pitkäikäisiin tuotteisiin

- Strategian mukaan puun lisääntyvä käyttö kierrätettäviin ja pitkäikäisiin tuotteisiin edellyttää puuta jalostavan teollisuuden tukemista ja puupohjaisten tuotteiden kysynnän edistämistä. Myös MMM:n muistiossa painotetaan, että Ilmastomuutoksen hillinnän kannalta on tarpeen kehittää puupohjaisia tuotteita, huomioiden niiden elinkaari ja korvaushyödyt.
- Ilmastopaneeli toteaa, että puutuotteiden, ja laajemminkin puurakentamisen, ilmastohyötyjä tulisi tarkastella koko elinkaaren näkökulmasta ja pitkällä aikavälillä, huomioiden myös niiden valmistuksen vaikutukset metsien hiilinieluihin. Tässä tarkastelussa tulisi myös huomioida tavoite luopua fossiilista resursseista lähitulevaisuudessa.

3. Sopeutuminen

- MMM yhtyy strategian näkemykseen, että metsien sopeutumiskykyä ilmastomuutokseen ja erilaisiin häiriöihin tulee edistää metsien kestävä hoidon ja käytön avulla, tukeutumalla tutkittuun tietoon ja seurantatietoon. MMM:n mukaan hyvällä metsänhoidolla ja metsäluonnon monimuotoisuuden ja resilienssin turvaamisella voidaan lisätä metsien sopeutumiskykyä ja ennaltaehkäistä metsätuhoja. Muistiossa todetaan myös, että ilmastomuutoksen myötä lisääntyvät metsätuhot voivat vähentää metsien hiilinielua.
- Ilmastopaneeli yhtyy tähän näkemykseen, ja korostaa metsätuhojen kokonaisvaltaisen hallinnan tärkeyttä. On hyvä, että myös ilmastomuutokseen sopeutuminen nostetaan esiin strategiassa, ja MMM:n muistiossa. Ilmastopaneeli katsoo, että strategiassa tulisi voimakkaammin ottaa kantaa siihen, miten metsien sopeutumiskykyä voitaisiin parantaa samalla kun huomioidaan biodiversiteetti- ja hiilinielutavoitteet. Tällaisia keinoja ovat muun muassa metsien sekapuustoisuuden lisääminen. Strategian mukaan sopeutumista edistävien metsänhoitokäytäntöjen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee huomioida alueelliset ja paikalliset olosuhteet. MMM toteaa myös, että jokaisella jäsenmaalla tulisi olla tutkittuun tietoon perustuvat kestävä metsänhoidon suositukset, koska jäsenmaat ja niiden olosuhteet ovat erilaisia. Ilmastopaneeli yhtyy tähän MMM:n näkemykseen.

4. Metsien ilmasto- ja monimuotoisuustavoitteisiin liittyvät lisäindikaattorit sekä kynnysarvot

- Strategiassa todetaan, että Komissio tulee määrittämään metsien kestävä hoitoa ja käyttöä koskevien kriteerien pohjalta yhdessä jäsenvaltioiden kanssa metsäekosysteemien monimuotoisuutta koskevia indikaattoreita. MMM suhtautuu varauksella Komission ehdottamiin mahdollisiin sitoviin metsien kestävä hoidon ja käytön kriteereihin (ja niiden kynnysarvoihin), jotka voivat sisältää jäsenmaiden toimivallan kaventumiseen viittaavia elementtejä. Muistion mukaan metsien kestävä hoitoon ja käyttöön liittyvien kriteerien ja indikaattorien sekä kynnysarvojen tulee perustua parhaaseen olemassa olevaan tutkittuun tietoon ja niistä tulee voida päättää kansallisella tasolla.
- Ilmastopaneeli katsoo, että ilmasto-, monimuotoisuus- ja vesistötavoitteisiin liittyvät indikaattorit ovat välttämättömiä toimien kustannustehokkaan kohdentamisen ja vaikutusten seurannan kannalta. Niiden tulisi olla myös vertailukelpoisia eri jäsenmaissa. Lisäksi Ilmastopaneeli toteaa, että jäsenmaiden olosuhteet huomioivia eri indikaattorien kynnysarvoja tarvitaan erityisesti metsiin liittyvien sopeutumistoimien vaikutusten toteamiseen, jotta sopeutumisen ohjauskeinoja voidaan kohdentaa kustannustehokkaasti.

5. Käytännöt, jotka aiheuttavat hiilen vähenemistä metsissä

- Strategian mukaan niihin käytäntöihin, jotka aiheuttavat hiilen vähenemistä maaperässä (ml. avohakkuut ja kantojen korjuu), tulisi suhtautua varauksellisesti. MMM pitää tärkeänä EU-tason yhteisiä tavoitteita, mutta painottaa että jäsenmaiden on voitava valita tavoitteisiin sopivat keinot itsenäisesti. MMM korostaa, että Valtioneuvoston EU-selonteossa otetun kannan mukaisesti metsäpolitiikan tulee olla jatkossakin kansallisen päätäntävällän piirissä, koska jäsenvaltiot ja niiden olosuhteet ovat erilaisia. Ilmastopaneeli katsoo, että vaikka

avohakkuut aiheuttavat metsän hiilivaraston ja -nielun vähenemistä yksittäisessä metsikössä verrattuna harvennus- tai poimintahakkuiden käyttöön, niin avohakkuuta ei tule kategorisesti kieltää. Metsien hakkuutapojen suunnittelussa ja hakkuiden toteutuksessa tulee huomioida metsien luontaiseen uudistumiseen liittyvät epävarmuudet ja alueelliset olosuhteet, mitkä vaikuttavat yhdessä puuntuotannon kestävyyspitkällä aikavälillä. Avohakkuusta luopuminen lisää harvennus- ja poimintahakkuita, jos tavoitteena on hakata sama puun määrä metsäalueella, mikä ei paranna hiilinielua metsäaluetasolla.

- Ilmastopaneelin mukaan on tärkeää, että metsien kestävä hoidon linjauksissa huomioidaan jäsenvaltioiden olosuhteet, kuten MMM:n muistiossa painotetaan.

6. Kannustimet ja taloudelliset tuet

- Strategiassa tunnistetaan, että metsänomistajat ja metsäammattilaiset tarvitsisivat kannustimia ja taloudellisia tukia voidakseen edistää puuntuotannon lisäksi esimerkiksi metsien monimuotoisuutta ja hiilensidontaa (hiilinieluja). MMM:n muistion mukaan Suomi pitää hyvinä huomioita rahoituskehyksen tärkeydestä metsänomistajien kannalta, esimerkiksi biodiversiteettiä ja metsien hiilensidontaa edistävien toimien mahdollistajana.
- Ilmastopaneeli on samaa mieltä siitä, että taloudellisia kannustimia tarvitaan, jotta metsänomistajille olisi kannattavaa kasvattaa metsien hiilensidontaa (hiilinieluja) ja monimuotoisuutta.

7. Metsien seuranta-, raportointi- ja tiedonkeruu

- Strategian mukaan Komissio tulee esittämään lainsäädäntöehdotuksen metsien seuranta-, raportointi- ja tiedonkeruupuitteista, jolla luodaan koko EU:n laajuinen yhdenmukainen metsien seurantakehyks. MMM:n mukaan Suomi on sitoutunut toimittamaan tilastotietoa EU-prosesseihin sekä kansainvälisiin metsiin liittyviin prosesseihin, mutta tarpeetonta hallinnollista taakkaa päällekkäisistä raportoinneista on vältettävä. Raportoinnin tulisi palvella mahdollisimman hyvin eri sektoreiden tarpeita.
- Ilmastopaneeli yhtyy muistiossa esitettyyn näkemykseen, että Suomen tulee tukea tietopohjaista päätöksentekoa, ja edistää metsävaratiedon avointa saatavuutta, ja että metsien tilasta kertovan tiedon tulisi olla helposti ja avoimesti saatavilla, ja yhteistyötä raportoinnin harmonisoimiseksi tulee jatkaa. Tällä alueella Suomella on paljon annettavaa, minkä takia tulevaan esitykseen on syytä suhtautua myös mahdollisuutena. Toimivat metsien seuranta-, raportointi- ja tiedonkeruukäytännöt ovat välttämättömiä tutkimuksen, ja esimerkiksi sopeutumisen indikaattorien kehittämisen, ja seurannan kannalta. Samoihin tiedonkeruumenetelmiin perustuva harmonisoitu seurantatiedon kerääminen on myös välttämätöntä metsänielujen kehityksen seuraamisen kannalta. Lisäksi ilmastopaneeli yhtyy strategiassa esitettyyn näkemykseen, jonka mukaan tutkimus on keskeisessä roolissa strategian kunnianhimoisten tavoitteiden saavuttamisessa sekä onnistuneen ilmastomuutoksen hillinnän ja ilmastomuutokseen sopeutumisen käytännön toimien toteutuksessa.